

УДК 161.2(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11\(13\)-200-208](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11(13)-200-208)

Мікуліна Марина Олександрівна кандидат економічних наук, доцент кафедри транспортних технологій, Сумський національний аграрний університет, вул. Герасима Кондратьєва, 160, м. Суми, 40000, тел.: (095) 612-26-060, <https://orcid.org/0000-0002-6918-5192>

ЛОГІСТИКА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. В умовах інтеграції вітчизняної економіки у європейський простір завдання динамічного й збалансованого розвитку її транспортно-логістичної системи є вкрай важливим.

Актуальність теми обумовлена не тільки великою зацікавленістю до неї сучасної науки, але й недостатністю розробленості її теоретичних та методологічних аспектів. Розглянуто чинник впливу на розвиток транспортної складової. Дійшли до висновку щодо невідповідності в значній мірі транспортно-логістичної системи України міжнародним стандартам та прийнятим у Європейському Союзі вимогам з причини відсталості національної інфраструктури та обладнання від європейських аналогів.

Розроблено алгоритм логістизації поелементного створення логістичної системи: швидке реагування на мінливість ринку та враховування можливих змін довкілля – це одні з головних факторів логістичної системи. Підтверджено, що основним завданням транспортної логістики є забезпечення технологічної, технічної та економічної сполученості учасників транспортного процесу.

Підтверджено необхідність підвищення в Україні якості транспортної інфраструктури. Проблематика дослідження полягає у відсутності методики оцінювання логістичної системи при управлінні транспортними потоками суб'єкта господарювання, і внаслідок - у відсутності можливості усунення існуючих прогалин в управлінні транспортними потоками. Мета транспортної логістики – ритмічність матеріальних потоків при просуванні продукції до споживача строго за графіком та у заданий термін, при досягненні мінімізації витрат всіма учасниками руху товару. Транспорт - одна з головних ланок логістичної системи, яка повинна задовольняти певним вимогам і мати ряд властивостей для розподілу та впровадження інновацій у систему переміщення вантажів. Суттєвою задачею сьогодення є виважена та обґрунтована організація управління матеріальними потоками на рівні окремих організацій і, отже, управління транспортною системою підприємства для досягнення його конкурентоспроможності.

Ключові слова: транспортна логістика, конкурентоспроможність, потоки.

Mikulina Maryna Oleksandrivna Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Transport Technologies, Sumy National Agrarian University, St. 160 Gerasima Kondratieva St., Sumy, 40000, tel.: (095) 612-26-60, <https://orcid.org/0000-0002-6918-5192>,

LOGISTICS AS A FACTOR ENSURING THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

Abstract. In the context of the integration of the domestic economy into the European space, the task of dynamic and balanced development of its transport and logistics system is important.

The topicality of the topic is due not only to the great interest in it of modern science, but also to the insufficient development of its theoretical and methodological aspects. The factor influencing the development of the transport component is considered. We came to the conclusion that the transport and logistics system of Ukraine is largely non-compliant with international standards and the requirements adopted in the European Union due to the backwardness of its infrastructure and the equipment of its European counterparts. An algorithm was developed for the logisticization of the element-by-element creation of the logistics system: quick response to market variability and taking into account possible changes in the environment are some of the main factors of the logistics system. It has been confirmed that the main task of transport logistics is to ensure the technological, technical and economic connectivity of the participants in the transport process.

The need to improve the quality of transport infrastructure in Ukraine has been confirmed. The problem of the study is the lack of methodology for evaluating the logistics system in the management of transport flows of the business entity, and as a result - in the absence of the possibility of eliminating existing gaps in the management of transport flows. The goal of transport logistics is the rhythmicity of material flows during the promotion of products to the consumer strictly according to the schedule and on time, while achieving cost minimization by all participants in the movement of goods. Transport is one of the main links of the logistics system, which must meet certain requirements and have a number of properties for the distribution and introduction of innovations in the cargo movement system. A significant task today is a balanced and justified organization of material flow management at the level of individual organizations and, therefore, management of the enterprise's transport system.

Keywords: transport logistics, competitiveness, flows.

Постановка проблеми. Ринок логістичних послуг (РЛП) є достатнім сегментом економіки будь-якої країни. Доля транспорту, складське

господарства, поштова та кур'єрська діяльність в Україні у 2020 році складала 6,8% ВВП [3]. В умовах сьогодення логістичний світовий ринок бурхливо розвивається, але у нашій країні роль логістичних послуг недооцінюється. Ринок даних послуг в Україні є спонтанним, неконтрольованим та таким, який функціонує без належного регулюючого впливу з боку держави.

Глобалізації ринку продукції та послуг, інноваційній трансформації інформаційних технологій сприяє чіткість ведення фізичних потоків поставок, які є необхідною умовою безперервності виробничих процесів. Налагодженість логістичних потоків із застосуванням прогресивних методів управління ними, економічне обґрунтування діяльності та зменшення транспортних витрат є обов'язковими чинниками зміцнення ринкової позиції підприємства, його конкурентоспроможності. Ґрунтуючись на закордонному досвіді, можна стверджувати, що логістика має стратегічні завдання у сучасному бізнесі. Найкращі результати діяльності спостерігаються у тих компаніях, які користуються концепцією інтегрованої логістики, що об'єднує зусилля персоналу підприємства, її структурних підрозділів та логістичних партнерів у єдиному ланцюзі: закупівля – виробництво – розподіл – продаж – сервіс. Застосовувані методи, фактори та принципи інтегрованої логістики сприяють виробленню оптимальних рішень, а саме: мінімізації загальних логістичних витрат суб'єкта господарювання, скороченню термінів виконання завдань, поліпшенню якості логістичного сервісу. Економіка України проходить нині складний період, тому актуальними є питання пошуку виходу із кризи, що триває. Одним із таких напрямків може стати побудова оптимальних логістичних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українськими вченими приділялася достатня увага питанням формування та розвитку логістики та транспортної системи. Так, Т.Г. Логутовою, М.М. Полторацьким [6; 7] були розтлумачені такі дефініції як «транспорт» та «єдина транспортна система України». Н.В. Логвинова [6] займалася дослідженнями шляхів розвитку вітчизняної транспортної системи.

Серед провідних зарубіжних вчених та фахівців можна відзначити роботи таких авторів, як Р.Баллоу, Д.Бауерсокс, Д.Джонсон, Д.Клосс, У.Копачіно, М.Крістофер, Д.Ламберт, М.Ліндерс, ДУотерс, Х.Фірон, Дж.Шапіро та інших.

Метою статті є розробка рекомендацій щодо оптимізації процесів у транспортних мережах для покращення функціонування підприємств.

Виклад основного матеріалу. Логістика є синтезом таких методів і принципів сучасних сфер діяльності, як маркетинг, виробництво, фінанси, вантажоперевезення. Логістика - молода наука і сфера бізнесу, що стрімко розвивається. Багато аспектів, які мають відношення до її понятійного апарату та термінології при розвитку ринкових відносин коригуються, змінюються, наповнюються новим змістом.

Ми розуміємо логістику як сукупність операцій, що мають забезпечувати безперерйне функціонування ланцюгів поставок, до складу яких входять: транспортування, зберігання, вантажно-розвантажувальні роботи, пакування, розподіл, обробка та переробка певного обсягу інформації, яка згідно реальних потреб споживача може бути одиничною (надаватись для ведення окремої логістичної операції), а також комплексною.

Логістика виробництва виступає як пошук додаткових приміщень для зберігання виробничих ресурсів. Логістика підприємства = логістика постачання + логістика виробництва + логістика збуту [5] (рис.1).

Ринок - постачальник	Склад постачальника	Склад отримувача	Виробництво	Склад готової продукції	Склад постачальника	Замовник
-------------------------	------------------------	---------------------	-------------	----------------------------	------------------------	----------

Рис. 1. Логістика підприємства

Логістикою постачання вважається закупівля максимальної кількості матеріальних ресурсів для ведення певного виду діяльності.

Останнім часом спостерігається виникнення деяких нових передумов розвитку глобальної логістики, до яких можна віднести наступні:

По-перше, має місце переважання нового розуміння механізмів ринку та розгляд глобальної логістики як стратегічної системи, яка має конкурентні можливості у діяльності транснаціональних корпорацій та інших структур бізнесу.

По-друге, є перспективи інтеграції логістичних партнерів у міжнародному середовищі, вибудовування нових організаційних (структурних) відносин.

По-третє, створюються технологічні можливості, наприклад, у сфері гнучких виробництв, інформаційно-комп'ютерних інновацій та телекомунікаційних систем, які радикально змінюються та визначають нові горизонти економічної міжнародної інтеграції [4].

Важливо, що логістика не поділяє господарський цикл на сфери виробництва та обігу, показуючи, що постачання і збут - це не супутні виробництва, а рівноправні сфери діяльності, що визначають загальну ефективність підприємства та вимагає максимальної горизонтальної інтеграції підприємств в рамках логістичного ланцюга «закупівлі - виробництво - збут», через яку проходять матеріальні та інші потоки [1,3, 9].

Будь-які зміни в логістичній системі, що націлені на виявлення та використання потенційних резервів управління в сучасній економіці, спричиняють значні витрати і тому потрібна реалізація поступальної, узгодженої у просторі та часі програми дій. Ця програма є комплексом соціально-економічних, організаційно-технічних, інформаційних, правових, фінансових, кадрових та інших передумов, необхідних для створення

логістичного забезпечення ринкових структур [2]. Заходи цієї тотальної програми на всіх етапах її розробки та впровадження становлять сенс і сутність логістизації (рис.2). Кожен етап (блок) містить ряд процедур.

Розроблений алгоритм є універсальним і може бути застосований як для управління розвитком певної галузі регіону, так і для управління розвитком виробництва конкретного підприємства. Процес логістизації передбачає виникнення нових логістичних системних утворень (інноваційних логістичних центрів, логістичних платформ, торгових електронних майданчиків, організацій логістичного інноваційного сервісу та ін.), які повинні сприяти застосуванню сучасних досягнень (форм та методів) інноваційної логістики та спрямовані на оптимізацію) сукупності вантажопотоків з орієнтацією на досягнення позитивних кінцевих результатів для кожного суб'єкта господарювання.

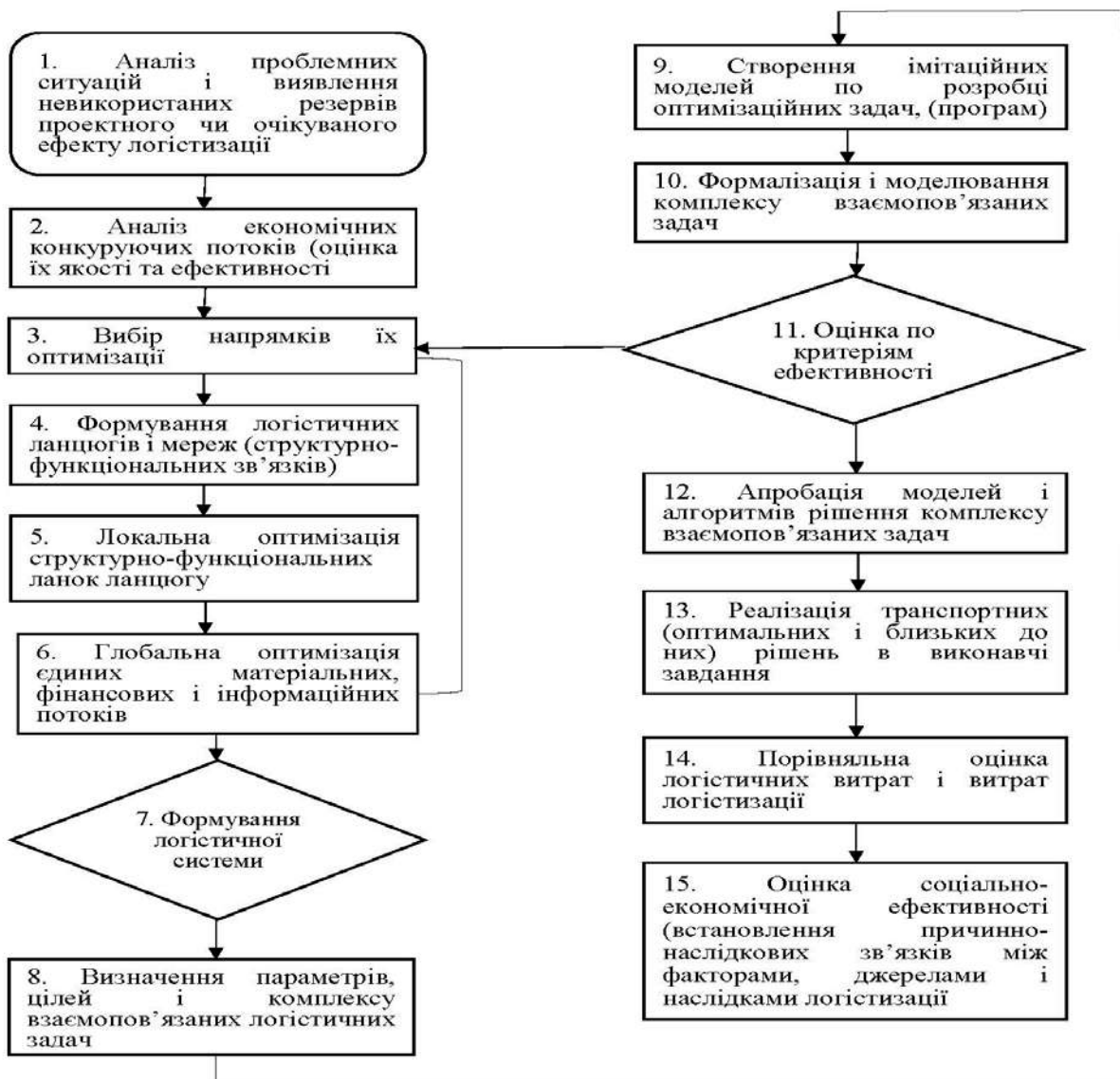

Рис. 2. Алгоритм логістизації поелементного створення логістичної системи (розроблено автором)

Завершальним етапом логістизації та її організаційно-функціональної формою є створення логістичних систем управління господарськими структурами, що становлять потенціал ефективного вирішення всієї сукупності тактичних та стратегічних завдань за заданими критеріями [5,7].

При функціонуванні кожного підприємства України транспортна логістика має велике значення і є частиною науки, розробки якої спрямовані на управління перевезеннями.

Переміщення продукції до споживачів можна проводити як на власному транспорті, і на транспорті логістичної компанії. Узагальнюючи вищенаведене, можна стверджувати, що транспортна логістика є сферою діяльності, яка формує організацію поставок вантажів від місця виробництва до місця кінцевого споживання з урахуванням оптимального маршруту у затвердені терміни та з мінімальними матеріальними витратами. Тобто, це обґрунтована організація перевезень товарів [6].

Внутрішня логістика підприємства організована як переміщення вантажів між складами підприємства, а зовнішня - між різними підприємствами, постачальниками і продавцями. Транспортні перевезення здійснюються як одним транспортом (унімодальні), так і кількома видами, що контролюються одним перевізником (мультимодальні), а також двома та більше видами транспорту (комбіновані) [8].

На транспорт, який є невід'ємною частиною логістики, припадає близько 50% від усіх витрат. Спираючись на методологічні положення Європейської Комісії щодо визначення переліку видів економічної діяльності, що стосуються надання логістичних послуг та адаптуючи їх до національних умов за КВЕД ДК 009:2010, узгодженою з класифікацією європейського рівня NACE Rev. 2 та гармонізованою з класифікацією міжнародного рівня ISIC Rev. 4, до сектору логістичних послуг запропоновано відносити види економічної діяльності, представлені на рис.3.

КВЕД 2010 (NACE Rev. 2)					ISIC (Rev. 4)					
Секція	Розділ	Група	Клас	Назва	Секція	Розділ	Група	Клас	Назва	
Н	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність				Н	Transportation and storage				
	49	Наземний і трубопровідний транспорт:				49	Land transport and transport via pipelines			
		49.2	Вантажний залізничний транспорт				491	Transport via railways		
		49.4	Вантажний автомобільний транспорт, надання послуг перевезення речей					4912	Freight rail transport	
			49.41	Вантажний автомобільний транспорт			492	Other land transport		
		49.42	Надання послуг перевезення речей (переїзду)					4923	Freight transport by road	
		49.5	Трубопровідний транспорт				493	Transport via pipeline		
	50	Водний транспорт				50	Water transport			
		50.2	Вантажний морський транспорт				501	Sea and coastal water transport		
			50.20	Вантажний морський транспорт				5012	Sea and coastal freight water transport	
		50.4	Вантажний річковий транспорт				502	Inland water transport		
	50.40		Вантажний річковий транспорт			5022		Inland freight water transport		
	51	Авіаційний транспорт				51	Air transport			
		51.2	Вантажний авіаційний транспорт і космічний транспорт				512	Freight air transport		
			51.21	Вантажний авіаційний транспорт				5120	Freight air transport	
	52	Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорт				52	Warehousing and support activities for transportation			
		52.1	Складське господарство				521	Warehousing and storage		
			52.2	Допоміжна діяльність у сфері транспорту				522	Support activities for transportation	
		52.24		Транспортне оброблення вантажів			5224		Cargo handling	
		52.29		Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту			5229		Other transportation support activities	
	53	Поштова та кур'єрська діяльність				53	Postal and courier activities			
		53.2	Інша поштова та кур'єрська діяльність				532	Courier activities		

Рис. 3 Види діяльності, що визначають сектор логістичних послуг, відповідно до КВЕД–2010 (NACE Rev. 2) та ISIC Rev. 4

(розроблено автором за КВЕД–2010, NACE Rev. 2, ISIC Rev. 4).

Витрати у транспортній логістиці складаються із сумарної вартості перевезення конкретної групи вантажу (тарифу або фрахтової ставки). Перед транспортною логістикою стоять питання щодо підвищення якості обслуговування клієнтів, захисту від простою транспорту, посилення безпеки вантажоперевезень. Для оптимального управління перевезенням необхідний багаж серйозних знань у галузі економіки та права, а також розуміння всіх нюансів логістичної галузі [10]. Тому саме транспортна логістика є головним чинником досягнення позитивних результатів діяльності та конкурентоздатності підприємства, як суб'єкта господарювання.

Висновки. Налагодженість логістичних процесів з урахуванням застосування інноваційних механізмів управління ними, економічне обґрунтування діяльності підприємства та зниження розмірів логістичних витрат є необхідними умовами збереження ринкової позиції суб'єкта економіки та досягнення ним конкурентоспроможності.

Аналізуючи сучасний стан логістики, слід зазначити необхідність розвитку логістики, інтегрованої в світовий економічний простір. Підтверджено, що логістична система є, як правило, інтегрованою системою збуту, постачання, транспортування, зберігання та виробництва продукції та має на увазі всі види діяльності: від стадії отримання замовлення до постачання продукції споживачеві.

В подальших наших дослідженнях маємо за мету проаналізувати логістичні витрати у складі собівартості продукції підприємства.

Література:

1. Богінська Л.О. Логістичне забезпечення виробничої діяльності в будівництві. Approved by the Editorial Board for publication in the journal: “Modern engineering and innovative technologies”, Germany, issue №15. February, 2021 с. 320-328
2. Ващенко Н.В., Кублій А.М. Структурні особливості розвитку транспортної системи України. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 6. С. 148.
3. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 10.09.2022).
4. Коли у Ковелі запрацює логістичний хаб. URL: <https://kowel.rayon.in.ua/news/90278-koli-u-koveli-zapratsiuelogistichnii-hab> (дата звернення: 20.09.2022)
5. Котлубай О.М. Теорія і методологія розвитку транспортно-технологічних систем перевезення вантажів. Одеса: ІПРЕЕДНАНУ, 2012. С.12
6. Логвинова Н.В. Шляхи розвитку транспортної системи України. 2016. URL: <http://www.dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300> (дата звернення: 19.09.2022).
7. Логутова Т.Г., Полторацький М.М. Сучасний стан транспортної інфраструктури України. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2015. Вип. 2(12). Т. 2. С. 8–14.
8. Мохова Ю.Л. Значення транспортної галузі в системі національної економіки України. *Менеджер*. 2015. № 1 (69). С. 88–96.
9. Панасенко Н.Л., Іваник В.Б. Комплексна оцінка транспортної системи та її підсистем в Україні. *Економічний простір*. 2014. № 84. С.89–97.
10. Про транспорт : Закон України : затв. Постановою Верховної Ради від 10 листопада 1994 року № 233/94- ВР. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 51. Ст. 446. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94- %D0%B2%D1%80/ed20101117](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80/ed20101117).

References:

1. Bohinska L.O. (2021) Lohistychne zabezpechennia vyrobnychoi diialnosti v budivnytstvi. Approved by the Editorial Board for publication in the journal: “Modern engineering and innovative technologies”, Germany, issue №15. February, P. 320-328
2. Vaschenko N.V. (2005) Strukturni osoblivosti rozvitku transportnoyi systemi Ukrayini [Structural features of development of the transport system of Ukraine]. *Pidpriemnitctvo, gospodarstvo i pravo*, № 6. P. 148.
3. Derzhavna sluzhba statistiki Ukrayini [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://ukrstat.gov.ua> (accessed: 10 September 2022).

4. Koli u Kovelі zapratsuye logistichniy hab (2018) [When will Kovel hub]. Available at: <https://kowel.rayon.in.ua/news/90278-koli-u-koveli-zapratsiue-logistichnii-hab> (accessed: 21 September 2022).
5. Kotlubay O.M. (2012) Teoriya i metodologiya rozvitku transportno – Tehnologichnih system perevezeniya vantazhiv [theory and methodology of development of transport and technological systems of cargo transportation]. ODESA. P. 12.
6. Lohvynova N.V. (2016) Shliakhy rozvytku transportnoi systemy Ukrainy [Ways of development of the transport system of Ukraine]. Available at: <http://www.dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300> (accessed: 10 September 2022).
7. Lohutova T.H., Poltoratskyi M.M. (2015) Suchasnyi stan transportnoi infrastruktury Ukrainy [The current state of Ukraine’s transport infrastructure] *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*. Vyp. 2 (12), t. 2, pp. 8–14.
8. Mokhova Yu.L. (2015) Znachennia transportnoi haluzi v systemi natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [The value of the transport industry in the system of the national economy of Ukraine]. *Menedzher*, № 1 (69), pp. 88–96.
9. Panasenko N.L. (2014) Kompleksna otsinka transportnoi systemy ta yii pidsystem v Ukraini [Comprehensive evaluation of the transport system and its subsystems in Ukraine]. *Ekonomichniy prostir*, № 84, pp. 89–97.
10. Zakon Ukrayini “Pro Transportr” (1994, N 51, st.446) [The law of Ukraine “About transport”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80/ed20101117> (accessed: 12 September 2022).